

Sociale netwerken van ouders

Drempels waardoor ouders niet kunnen of willen terugvallen op het informele netwerk ☑

- Problemen te zwaar

- Geen of minder beschikking over een (constructief) netwerk

- Opvoeden is privézaak

- Schaamte bij problemen

- Wederkerigheidsnormen

Veel ouders ontvangen steun vanuit hun sociale netwerken maar ervaren ook drempels om hulp te vragen

Het grootbrengen van kinderen is voor veel ouders een verrijkende taak die hen meestal goed afgaat. Tegelijkertijd brengt het ouderschap ook twijfels, zorgen en druk met zich mee waardoor veel ouders soms wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Ouders en hun gezinnen maken deel uit van verschillende netwerken die kunnen helpen bij opvoed- en andere ouderschapstaken.

Het dichtst bij staat het informele netwerk met mensen die niet beroepsmatig bij het gezin betrokken zijn, zoals familie, vrienden, kennissen, buren en collega's. Iets verderaf is het netwerk van professionals met wie ouders (ook zonder hulpvragen) regelmatig contact hebben, zoals de opvang, school, het consultatiebureau, het 'vanzelfsprekende formele netwerk'. Ouders kunnen ook hulp van het 'niet-vanzelfsprekende formele netwerk' ontvangen. Dit bestaat uit professionals waarmee niet elk gezin in contact komt (en staat daarom verder af) en die kan helpen bij specifieke vragen of zorgen over opgroeien en de opvoeding, denk aan professionals die jeugdhulp bieden (zie rapport, ook voor onderlinge relaties tussen de netwerken).

De overheid ziet een belangrijke rol weggelegd voor het informele en vanzelfsprekende formele netwerk rondom ouders: zij kunnen ouders helpen bij vragen, zorgen en problemen. Het is echter de vraag of ouders in voldoende mate beschikken over dergelijke netwerken en ook of ouders gebruik willen maken van de (eventuele) mogelijkheden. Dit is onderzocht met drie bestaande surveys uit 2017 en 30 nieuwe diepte-interviews die eind 2019 zijn gehouden.

Bijna twee derde van de ouders maakt gebruik van informele hulp zoals van familie, vrienden of buren, zo blijkt uit ons onderzoek. Dit betreft praktische hulp als oppassen en vervoer, emotionele steun en advies bij het ouderschap. Het vaakst wordt een beroep gedaan op de eigen (schoon) ouders. Veel ouders kunnen ook terugvallen op het vanzelfsprekende formele netwerk.

Niet alle ouders beschikken over een steunend netwerk of kunnen hierop een beroep doen. Juist ouders in een kwetsbare positie – zoals alleenstaande ouders en ouders met een laag inkomen – kunnen minder vaak terugvallen op een steunend netwerk. Daarnaast kunnen er door ouders drempels worden ervaren bij het vragen om hulp, vooral bij (niet-alledaagse) zorgen en problemen. Een deel van de ouders wil geen steun omdat ze problemen liever zelf willen oplossen, ze de opvoeding een privékwestie vinden, zich voor hun problemen schamen of niks terug kunnen doen voor de hulpbieder. Bovendien heeft de hulp van het netwerk soms niet alleen positieve opbrengsten maar kan ook leiden tot (meer) onzekerheid bij ouders. Ook het netwerk zelf kan drempels ervaren: mensen willen zich niet teveel opdringen aan (andere) ouders en hun gezin.

Van wie krijgen ouders hulp en welke hulp is dat?

Van wie

Bijna de helft van de ouders van kinderen tot en met 18 jaar krijgt hulp van eigen (schoon)ouders, die zijn de belangrijkste steunpilaar.

Ruim een derde van de ouders doet een beroep op hulp van andere familie, vrienden en kennissen. Op burens wordt minder vaak een beroep gedaan; een op de negen ouders zegt hulp van burens bij het ouderschap te krijgen.

Van het vanzelfsprekende formele netwerk krijgen ouders het vaakst hulp bij de opvoeding van school en kinderopvang, gevolgd door hulp van het consultatiebureau, Centrum voor Jeugd en Gezin en de schoolarts. Hulp van de huisarts en verpleegkundige (praktijkondersteuner) worden het minst vaak gerapporteerd. Veel ouders in de interviews noemen de werkgever als bron van steun bij het ouderschap en enkele ouders ervaren ook steun van begeleiders in de vrijetijdsbesteding van de kinderen, zoals sportcoaches.

Welke hulp

Bijna de helft van de ouders krijgt oppashulp (bijvoorbeeld logeren), ruim vier op de tien ouders een luisterend oor en drie op de tien ouders ontvangt advies over de verzorging en opvoeding van kinderen. Ook ontvangen ouders andere praktische hulp, zoals vervoer (27%) en klusjes in en om huis (13%). Andere soorten praktische hulp volgens geïnterviewde ouders: financiële hulp en de beschikbaarheid van een naaste die ouders in nood kunnen bellen of waar de kinderen even terecht kunnen ('achtervanghulp').

Netwerkleiden kunnen volgens vrijwel alle geïnterviewde ouders ook een voorbeeld vormen door de manier waarop zij denken over opvoeden en andere ouderschapstaken en hoe zij die gestalte geven. De meeste geïnterviewde ouders krijgen ook regelmatig sociale steun ter ontspanning van mensen uit hun informele netwerk: samen met hen (en regelmatig ook de kinderen) doen zij bijvoorbeeld leuke activiteiten en uitstapjes.

De helft tot twee derde van de ouders van jonge kinderen (baby's en kleuters) maken gebruik van betaalde opvang (betaalde praktische hulp). Geïnterviewde ouders ervaren professionals van kinderopvang en school als medeopvoeders, met hen stemmen ouders ontwikkelingsdoelen en de opvoeding van kinderen af. Ook bieden deze netwerkleiden soms een luisterend oor bij onzekerheden over de opvoeding en geven zij af en toe advies over hoe om te gaan met ongewenst gedrag van een kind.

Het consultatiebureau is voor verschillende ouders van jonge kinderen een laagdrempelige instantie waar zij terecht kunnen met alledaagse vragen over de verzorging en ontwikkeling van hun kind(eren). De huisarts is er volgens de geïnterviewde ouders naast medische vragen van ouders zelf of van hun kind(eren) soms ook voor opvoedproblemen en psychische problemen van henzelf of hun kind(eren).

Begeleiders in de vrijetijdsbesteding van de kinderen zijn voor sommige ouders medeopvoeders en personen waarmee zij over het gedrag en de opvoeding van hun kinderen kunnen sparren.

De werkgever (of leidinggevende) van de ouders kan de combinatie van zorg- en werktaken faciliteren via flexibele werktijden en werkplekken.

Drempels waardoor ouders niet kunnen of willen terugvallen op het informele netwerk

Behoeftte aan hulp

- De behoefte aan hulp is soms dusdanig groot en de problemen van ouders en hun gezin zijn soms zo zwaar en ingewikkeld dat het informele netwerk niet (afdoende) kan helpen.
- Soms hebben ouders geen behoefte aan hulp, twee derde van de ouders heeft zich recent geen zorgen gemaakt over hun kind of de opvoeding.

Beschikbaarheid van het netwerk

- Niet alle ouders beschikken over een (constructief) netwerk waar ze op terug kunnen vallen, bijv. wonen in een niet kindvriendelijke buurt, hebben (schoon)ouders die ver weg wonen of zijn overleden of waarmee conflicten zijn, of er zijn fysieke beperkingen of psychische problemen van netwerkliden zelf. Dit geldt vooral voor ouders die lager opgeleid zijn, een laag inkomen hebben en alleenstaande ouders. Het netwerk van ouders van oudere kinderen lijkt ook minder omvangrijk dan van ouders van jongere kinderen (minder contacten op school e.d.).
- Een op de tien ouders denkt niet terug te kunnen vallen op bekenden bij toekomstige problemen bij de opvoeding, twee à drie op de tien ouders heeft niet vaak contact met familie, vrienden en burens.

Opvattingen en normen

- Opvattingen van ouders en de omgeving dat opvoeding een privézaak van ouders is en daardoor vraag- en handelingsverlegenheid (omgeving wil of durft zich er ook niet altijd in te mengen).
- Strenge sociale normen, over het 'perfecte kind' en de ideale opvoeding en daardoor schaamte bij problemen en vraagverlegenheid.
- Er spelen wederkerigheidsnormen, er hangt een prijs aan hulp krijgen (steun is niet 'gratis'), je moet iets terug doen voor geboden hulp. Dit geldt vooral bij niet-verwantschapsrelaties. Als je zelf weinig hulp kunt geven, krijg je ook minder vaak steun (dat kan bijvoorbeeld ook bij ouders in kwetsbare posities opgaan).

De visual is gebaseerd op
[Rapport: Sociale Netwerken van Ouders](#)
Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Colofon

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een interdepartementaal, wetenschappelijk instituut, dat – gevraagd en ongevraagd – sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht. Het scp rapporteert aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en maatschappelijke en overheidsorganisaties. Het scp valt formeel onder de verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het scp is opgericht bij Koninklijk Besluit op 30 maart 1973. Het Koninklijk Besluit is per 1 april 2012 vervangen door de ‘Regeling van de minister-president, Minister van Algemene Zaken, houdende de vaststelling van de Aanwijzingen voor de Planbureaus.

Auteurs

Simone de Roos
Freek Bucx
Esther van den Berg

Opmaak

Vormvrijf, Den Haag

Contact

Sociaal en Cultureel Planbureau
Postbus 16164
2500 BD Den Haag
www.scp.nl
info@scp.nl

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2021